

Køn i børnehøjde

En udstilling om barndommens kulturhistorie på Kvindemuseet skal fremhæve den rolle, kønnet har spillet og fortsat spiller for det liv, vi har som børn

Af Carina Serritzlew

I marts 2006 åbnede Kvindemuseets faste udstilling om barndommens historie fortalt som *Pigernes og drengenes historier*. Bag udviklingen af udstillingen ligger Kvindemuseets stærke ønske om at formidle køn i børnehøjde. Vi vil skabe et musealt rum for oplevelse, viden og refleksion, hvor piger og drenge kan opleve og reflektere over det at være pige og dreng både før i tiden og i dag. Dette projekt ligger i klar forlængelse af museets mangeårige arbejde med køn som vilkår for den enkelte kvinde, og hvad køn har betydet og betyder for vores kulturarv og historieskrivning. Men det at have et køn sættes ikke kun i spil, når man bliver voksen, eller er kvinde. Det starter den dag, barnet fødes (ja, måske den dag, forældrene får vished om barnets køn ved graviditetsscanning), og hvor det (u)fødte barn mødes af omgivelsernes tanker, forventninger og krav, der synes naturlige for henholdsvis piger og drenge. Forventninger, adfærd og krav, der til stadighed er i spil mellem barnet på den ene side og forældre, familie, pædagoger og lærere på den anden og ikke mindst internt mellem børnene. Men hvad der synes naturligt, er naturligt af den grund, at vi ikke tænker over det, og her altså ikke stiller spørgsmålstegn ved de måder, vi socialiserer og socialiseres på som piger og drenge. En udstilling om barndommens kulturhistorie på Kvindemuseet skal derfor fremhæve den rolle, kønnet har spillet og fortsat spiller for det liv, vi har som børn. Derfor hedder udstillingen pigernes og drengenes historier.

Gadens piger og drenge. Århus i 1930'erne.
Foto: Kvindemuseet.

Museets ambition er at skabe et sted, hvor børn har mulighed for at forstå deres forventninger og adfærd over for hinanden og styrke deres opfattelse af sig selv som noget, der har med køn at gøre. Køn er således både kulturarv – barndommens foranderlighed, men også genkendelighed historisk set – og en del af det

enkelte barns personlige bagage og ressource. Udstillingen skal give børn lyst til at spørge til forandring i pigers og drenges vilkår og give dem redskaber til at tænke over, hvad forskellige forhold betyder for den enkelte, for fællesskabets arv og kulturen. Udfordringen har været at integrere formidlingen til børn i en udstilling, hvor også selve opbygningen og udstillingsdesignet understøtter dens kulturhistoriske indhold og sigte.

Idé og udstillingskoncept

Vi vil lave en udstilling om piger og drenge, for piger og drenge og med piger og drenge! Målgruppen er børn og unge op til 12-13 år, drenge og piger uanset etnisk herkomst, samt voksne lige fra forældre, bedsteforældre, anden familie samt pædagoger og lærere. Publikum kommer altså af interesse for at opleve noget og i undervisningssammenhæng også for at lære noget. Vi, museet, forventer dog først og fremmest, at publikum er oplevelsesorienterede, aktive gæster i fortiden.

Vores udgangspunkt er ønsket om at fange børn, hvor de er – nemlig i deres store interesse for sig selv og andre børn. Mao. at skabe en udstilling om børns egen kulturhistorie, men fortalt på måder, der fanger deres interesse og udfordrer dem – derfor om, for og med piger og drenge. Til udstillingen udvikles et nyt koncept, der forener vores overordnede kønspolitiske mål og intentioner med et musealt rum med plads til oplevelse, forståelse og erkendelse. Køn skal altså være nærværende, vedkommende og udfordrende, hvilket vi søger forløst i det særlige udstillingskoncept og -oplevelse: "At se med kroppen".

6. classes elever fra Århus på skattejagt over og under udstillingsmontrer. Foto: Carina Serritzlew, 2006.

At se med kroppen

Udstillingen er spækket med historier, men er stort set uden tekster. Her er skæve monter, der må klatres på og under, labyrintiske forløb, rum, der vender på hove-

det, tussmørke med fortællinger bag det store nøglehul om noget frækt og pinligt samt et grønt og pink garderobrum for drenge og piger med tøj fra gamle dage, som man kan prøve.

Drenge klæder sig ud i det grønne garderobrum.
Foto: Carina Serritzlew, 2006.

Man kan også benytte dasset i 4. baggård, tegne eller lave tags med kridt på den sorte væg, drømme sig væk på en sky, mens man kigger op på barneværelset i loftet, og styre lys og stemninger i et blødt, hvidt rum med sækkestole. Alle disse elementer appellerer til børnenes lyst til at se og opleve udstillingen med hele kroppen og giver det enkelte barn et utal af muligheder for at opleve barndommens kulturhistorier.

De styrende principper for udstillingens opbygning er altså en udstilling med historier, der kan opleves med hele kroppen. Og det kropslige element overføres også til det andet spor i udstillingen, den kulturhistoriske skattejagt, hvor nutidens børn kan følge et eller flere af de 28 autentiske børn, 14 drenge og 14 piger, der var børn i perioden fra 1860'erne og frem til 1980'erne.

Væg i udstillingen med 28 identitetskort.
Foto: Carina Serritzlew, 2007.

Børn finder sammen to og to og skal nu vælge et identitetskort fra væggen. Fra kortets forside kigger Carl, Lotte, Irma og Kaj og alle andre børn. Når man har besluttet sig, tager man et kort. Først får man nogle data om den pige eller dreng, man har valgt: navn, alder, familie, fra landet, byen eller forstaden? Fattig eller rig?

NAVN	ZETTIE	NAVN	CARL
FØDSELSDATO	DEN 7. JUL 1927	FØDSELSDATO	DEN 9. JUNI 1865
SØSKENDE	2 BØDRE - SKILSMISSEBARN	SØSKENDE	11 SØSKENDE. HVORAF 2 DØDE
MOR	VILSKENDAF OG HUSMOR	MOR	LANDARBEJDER OG HUSMOR
FAR	HARMONIKAREPPIRATOR	FAR	MALER OG SPELEMAND

Forside af identitetskort, Zettie og Carl.
Foto: Carina Serritzlew, 2007.

Kortet vendes, og her finder man en masse tal, som man nu skal ud og finde i udstillingen, samt små tekster, der leder en på sporet af tallene. Med kortet i hånden søger og bevæger man sig gennem hele udstillingen på sporet af fortidens børn og efter tal, der er placeret ved de ting, børnene fra fortiden har haft eller kunne have haft, da de var børn. Ting og historier, der befinder sig i montrer, man skal kravle på eller under, eller som man kan høre bag nøglehullets tussmørke.

I det øjeblik børnene finder tallene fra kortets bagside ude i udstillingen, finder de genstandene og hermed historierne! Det er her, de finder træsko og opdager, at den fattige landbodreng Carl spillede sig til dem. Det er her, de møder bypigen Zettie, der samlede kasseret frugt og fangede rotter i byens baggårde.

Pigernes og drengenes historier er bygget op omkring seks temaer: Familie, krop, arbejde og pligter, skole, leg, fritid, bøger og medier samt tøj. Disse temaer er valgt, fordi de indeholder forskelle og ligheder på tværs af køn, klasse, alder og kulturel baggrund, og fordi de har spillet og fortsat spiller en stor rolle for børns liv.

Intentionen med udstillingen er altså at engagere, udfordre børn og stimulere deres interesse for kulturhistorien ved at skabe et udstillingsrum med mulighed for identifikation og nærvær og gennem aldersdifferentierede tilbud at give dem et rum til at gå ind og ud af i en proces af oplevelse, forståelse og erkendelse. Hvad vi gør her, er først og fremmest at stille publikum i aktørens rolle, for uden deres aktive søgen efter historierne i udstillingen går historierne tabt.

”Jo, I må godt gå på monterne”

Udstillingen viser genstande, som børn har haft eller kunne have haft. Størstedelen er fra museets egen samling, men der er også indlån fra en række museer. Genstandene er udvalgt efter proveniens eller efter kulturhistorisk signifikans. Det overraskende er altså ikke selve udvælgelsen af genstande, men den måde, de er opstillet i udstillingen. Måder, der gør genstandene nærværende også for børn! De skæve montrer og laby-

rintiske forløb på og under montrer overrasker! Ja, I må godt gå på monterne! I monterne står genstande og tal, der knytter de konkrete genstande til et bestemt barn. Andre genstande står frit ... til at røre eller prøve: dyr, seng, skolepult, trillebør og tøj fra gamle dage. Andre igen svæver under loftet, alt fra markredskaber og legetøj til vasketøj, pigetøj og drengetøj, der hænger i vacuumpakket opbevaringsplast, selvfølgelig efter musealt forsvarlige opbevaringsprincipper.

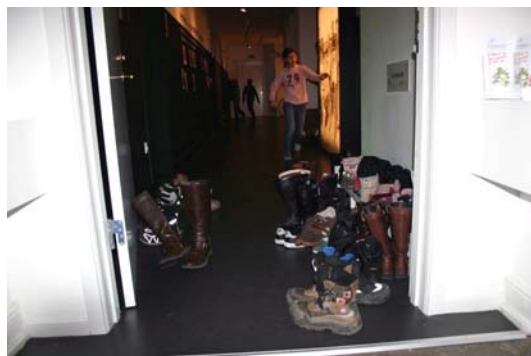
Svævende udstillingsgenstande. Foto: Carina Serritzlew, 2007.

De mange veje

Den mest umiddelbare vej til pigernes og drengenes historier sker gennem publikums identifikation med genstandene. Det gør sig mest gældende for det voksne publikum, og det er samtidigt et fantastisk udgangspunkt for fælles oplevelser mellem flere generationer.

For alle dem, der ikke lige umiddelbart kan identificere sig med genstande i udstillingen, er skattejagten og udstillingsaktiviteter en anden vej ind i barndommens land. Alle anmeldte børnegrupper og hovedparten af alle gæster modtages derfor af museets personale og får en kort introduktion til udstillingen. Efter de har stillet skoene ved indgangen!

Allerede nu ser vi gengangere, børn, som i weekenderne medbringer forældre eller bedsteforældre. De indtager rummene, som var det deres egne, de behøver ingen hjælp, men skynder sig at give deres mor, far, søskende eller bedsteforældre et identitetskort. Skattejagten er i gang og dermed en masse snak mellem børn og voksne. En tredje vej ind i udstillingen er en billedskattejagt for børn mellem 3 og 6 år og guidede ture, hvor guide og børn leger en dag på oldemors og oldefars tid.

Skoene af! Når man først har taget skoene af, falder også de mulige barrierer og fordomme, børn og unge måske har til museer. For nu kan det ikke blive værre! Foto: Carina Serritzlew, 2007.

Der er også mange voksne, der vælger skattejagten, og de følger ofte en pige eller dreng fra deres egen barndomstid. Andre igen vælger en digitalguide, der giver en tematisk indføring i pigernes og drengenes historier i lyd, fotos og fil på dansk og engelsk.

Når publikum, børn som voksne, har været rundt i udstillingen, har de også mulighed for at høre alle historierne og finde genstandsoplysninger på computere i Kvindemuseets Museotek. Det er et udstillingselement, der blev videreudviklet efter brugertest allerede i efteråret 2005. Vi erfarede her, at de større børn ville høre netop den person fortælle, hvis barndomshistorie de var på sporet af. Og de ville vide mere om de ting, de fandt i udstillingen.

Publikum føres rundt i udstillingen af digitalguiden, der præsenterer pigernes og drengens historier gennem tematiske fortællinger, fotos og filmklip. Foto: Carina Serritzlew, 2006.

I vores fortsatte arbejde med og videreudvikling af udstillingen tænker vi fortsat i "de mange veje" ind i barndommens land gennem differentierede tilbud og målgrupper. Udfordringen er den samme: Hvordan skaber vi flow og fokus ind i udstillingen? Og næste udfordringer bliver bl.a. udvikling af rollespilskoncept og måske også formidling, der går lige i hjertet eller maven hos de unge på 13 år og over. Men her er det vigtigt ikke blot at tænke alder, men også kønsaspektet ind.

Køn alle vegne?

Når man siger formidling, har man også sagt målgrupper men ofte med ensidigt fokus på alder, social status o.a.. Men spiller kønnet ikke en rolle for børns brug af og oplevelse af denne udstilling og museers udstillinger generelt? Udstillingen *Pigernes og drengenes historier* er den første, der formidler børns kulturhistorie med fokus på køn. Vi vil netop fastholde dette fokus på køn ved nu også at undersøge forskelle og ligheder i pigers og drenges tilgang til udstillingen.

Drengene prøver pigetøj- og grænser? 6. classes elever fra Århus.
Foto: Carina Serritzlew, 2006.

Det nye her er at udvide brugerundersøgelser af udstillinger, der traditionelt er baseret på målgrupper, til også at have øje for kønnets betydning i børns og unges oplevelser i og brug af dem. Undersøgelser af børns og unges brug af webmediet taler sit eget tydelige sprog – ifølge Webanalysefirmaet kidsXray: Piger er tilbøjelige til at blive motiveret, når noget er nyttigt, når der er socialt indbyggede komponenter i webproduktet, og når der er mulighed for at skabe noget selv. Drengene er tilbøjelige til at blive motiveret af konkurrenceelementer. Piger er intuitivt mere tilbøjelige til at læse tekster end drenge, drenge er intuitivt mere tilbøjelige til at afprøve effekter end piger.

Er de samme ting på spil i udstillingsmediet? Og hvad skal vi bruge denne viden om kønsforskellene til? Blandt de få internationale publicerede artikler om brugersøgelser med fokus på køn bekræftes dette. Artiklen "Boy talk/girl talk" om børns læring i forbindelse med forskellige dyrestillinger konstaterer for eksempel, at drengene i deres tilgang til viden i udstillingerne kategoriserer naturfænomenerne, som bliver præsenteret, mens pigerne forholder sig mere følelsesmæssigt til dem (Tunncliffe, 1998). Ser vi på

forholdet mellem kønnene, går tendensen i tiden nok snarere mod, at kønnene indtager hinandens arenaer – og mod flere ligheder. F.eks. spiller stadig flere piger fodbold, og drenge går mere op i deres udseende.

To piger kigger ind i lysrummet, hvor drengene tumler.
Foto: Carina Serritzlew, 2007.

Men børns forestillinger om, krav og forventninger til det andet køn er måske mere gammeldags end realiteten? Et udblik i forskningsfeltet tyder på, at pigers og drenges kønsadfærd ikke overraskende er styret af forholdet mellem kvinder og mænd og børnenes socialisering, så spørgsmålet er, hvilke kønsidentiteter, der er i spil – et aspekt, Kvindemuseet også vil inddrage i brugerundersøgelsen. Dette, sammenholdt med at der såvel nationalt og internationalt er lavet ingen eller kun få brugerundersøgelser med udgangspunkt i ligheder og forskelle i pigers og drenges tilgang til museumsudstillinger, aktualiserer i høj grad brugerundersøgelser, der også medtænker køn som en mulig parameter for børns tilgang til og oplevelse af (kulturhistoriske) udstillinger. Og denne brugerundersøgelse skal ikke udmønte sig i at designe noget, der er mere tøset eller drenget, men bruges til at få viden om og redskaber til at videreudvikle formidling, der udfordrer både piger og drenge, der ikke fastlåser dem i gænske kønsdikotomier, men måske får dem til sprænges. Ambitiøst måske, men vigtigt.

Det vigtige i at turde udfordre ...

En udstilling som pigernes og drengenes historier skal kunne få børn op på tærne, overraske med spændende rammer, give dem udstrakt grad af selvbestemmelse og udfordre dem, hvor de selv er og sætte den viden og de kompetencer i spil, som børn og unge allerede har. Vi, museet og udstillingen, giver ikke altid alle svar, men får børn til at stille spørgsmål, f.eks. "Hvad er det? (i mødet med en genstand), eller åbner op for refleksion: "Hvorfor måtte man slå børnene, det nytter jo ikke noget!"

Med den gode oplevelse sker der oftest også videnstilignelse, men ikke al læringen sker her og nu. Vores ambition er nu heller ikke udenadslære og opgaveark, men den gode museumsoplevelse og lyst til at gå på opdagelse i kulturhistorien med plads til oplevelser og refleksion. Også næste gang, børn besøger os eller et andet museum.

Bliver de udfordret?

Vores deltagerobservationer viser, at skattejagt og de forskellige udstillingsaktiviteter byder på intellektuelle og kropslige aha-oplevelser, der skærper børnenes interesse for pigers og drenges kulturhistorie. Især oplevelsen af, at det handler om virkelig børn som dem selv, gør indtryk. Selv 1-2. klasses elever spørger til historienes autenticitet og til genstandene: "Hvor har I dem fra?" "Har ham/hende her virkelig levet?" Her sker en slags metaforståelse og dialog omkring museers virke, for hvorfor overhovedet samle på gamle ting og sager, og hvad kan de fortælle os? Det viser sig også, at der til nye og anderledes situationer som en museumsoplevelse knytter sig spændinger og forventninger, som har en indirekte effekt på interessen og engagementet. Og engagementet kommer også med den pludselige indsigt: "Øv, hvorfor er det altid pigerne, der skal lave mad", eller med oplevelsen af skam, når Kaj i tusmørket fortæller om dengang, han kom til at tage pigetrappen på skolen i stedet drengetrappen og blev mødt med hån og latterliggørelse. Eller når man i Museoteket hører Gustav, overlægesønnen, fortælle om sin skræk for ikke at leve op til forældrenes forventninger til sønnen om at blive optaget på latinskolen.

Det har også stor betydning for børnene, at museumsoplevelsen er en fælles oplevelse, og at den rummer udstrakt grad af selvbestemmelse og tolkningsmuligheder. Og endelig at der er mange veje at gå og ting at prøve, der samlet set udfordrer og stimulerer forskellige sanser og læringsintelligenser. Her er noget for de fleste – både piger og drenge!

Carina Serritzlew er museumsinspektør, cand.mag.

Litteratur

Tunncliffe, S.D. (1998): "Boy talk/girl talk: is it the same at animal exhibits?" *International Journal of Science Education* 20 (7): 795-811.